

Actieplan Merenwijk op leeftijd

juni 2021

Inleiding

Na het verschijnen van de concept gemeentelijke nota Actieplan Leiden op leeftijd in april 2020 is In de Merenwijk snel daarna onder de vlag van de Wijkvereniging een initiatiefgroep van ouderen bijeengekomen onder de naam Prettig wonen voor ouderen in de Merenwijk. Deze groep wil verkennen wat wenselijk is voor ouderen in de wijk op de gebieden wonen, welzijn en zorg. Door corona is de groep slechts éénmaal bijeen geweest. De bedoeling is dat de groep binnenkort weer fysiek bij elkaar komt. Wel heeft een aantal leden van de groep gereageerd op de concepten van het Actieplan Leiden op leeftijd.

Nu het definitieve gemeentelijke Actieplan Leiden op Leeftijd

(<https://ris2.ibabs.eu/Reports/ViewListEntry/leiden/4c905bb6-753e-4494-a0de-0306dbdad9b8>)

er ligt, vindt de Initiatiefgroep ouderen in de Merenwijk het belangrijk betrokken te worden bij de uitwerking en uitvoering van de plannen in onze wijk.

In grote lijnen kan worden ingestemd met de gemeentelijke nota. Het Actieplan bevat nog weinig concrete beleidsvoorstellen op het gebied van wonen, zorg en welzijn van ouderen. Het rept van diverse zaken die onderzocht moeten worden en bevat intenties om met samenwerkingspartners afspraken te maken. Waarover? Aannemelijk is dat dat duidelijker wordt, indien uit dat onderzoek meer informatie naar boven komt. Al met al zal het nog geruime tijd duren voordat de gemeente duidelijk kan aangeven in welke richting zij het beleid wil sturen.

In deze omstandigheden bestaat er enig ongeduld over de verdere voortgang en hebben wij reeds nagedacht over de wensen op het gebied van wonen, welzijn en zorg voor ouderen in de wijk. De rode draad is daarbij om ouderen een woon- en leefklimaat te bieden waardoor zij zich thuis voelen in de wijk.

Onze belangrijkste doelstellingen zijn:

- Bijdrage aan het voorgenomen onderzoek door de gemeente onder ouderen.
- Meedenken over de mogelijkheden inzake nieuwe woonvormen voor ouderen in onze wijk.
- Het goed benutten van de talenten en mogelijkheden van potentieel vitale ouderen in onze wijk ten behoeve van het bevorderen van de gemeenschapszin in onze wijk, zodat iedere oudere prettig oud kan worden in onze wijk.
- Meedenken met de organisaties in onze wijk over hoe de zorg voor ouderen in de wijk, ook in de toekomst, geoptimaliseerd kan worden.

De Merenwijk leent zich o.i. goed om binnen de gemeente pilotwijk te zijn om de beschreven uitgangspunten van het Leidse Actieplan en de visie in de praktijk verder te ontwikkelen, uit te voeren en te evalueren zodat elders van onze ervaringen geleerd kan worden.

Hoeveel ouderen wonen in de Merenwijk

In het Actieplan Leiden op leeftijd zien we dat de gemeente als het gaat om demografische gegevens, aantal ouderen, onderscheiden naar leeftijdsklassen en besteedbaar inkomen alsmede de verwachte ontwikkeling daarvan, deze gegevens reeds per wijk heeft geïnventariseerd. Daaruit blijkt b.v. dat als men kijkt naar het percentage inwoners dat tot de doelgroep ouderen behoort, dan wonen relatief gezien veel 65 tot 74-jarigen in de Merenwijk. En gezien de tijd waarin het grootste deel van de Merenwijk is ontwikkeld, de jaren 70, zal het aandeel van de ouderen in de wijk over het algemeen fors groter worden.

In de Merenwijk wonen momenteel 14.190 mensen (1 jan 2021), waarvan 3.106 65-plussers (21,9%) (Bron: Leiden.incijfers.nl). Van deze ruim 3.000 ouderen wonen er 529 in de wijk Slaaghwijk. Voor een deel zijn dit ouderen met een migratie-achtergrond.

Allerlei aanvullende informatie betreffende de ouderen

Ingevolge het Actieplan (citaat):

wil de gemeente de woonsituatie van ouderen verder in kaart brengen. Hierbij wil men per wijk weten:

- a) Hoeveel ouderen er wonen;*
- b) Waar zij in de wijk wonen;*
- c) Wat hun woonsituatie is;*
- d) Wat het aanbod aan levensloopgeschikte woningen en woonvormen is;*
- e) Hoe de woonsituatie van ouderen zich zal gaan ontwikkelen*

Met dit overzicht kunnen wij doelgerichter het woningaanbod aanpassen aan de specifieke behoefte in de verschillende wijken.

Met betrekking tot gegevens per gemeente is het winst dat er sinds kort een databank bestaat zoals behorend bij de Monitor ouderenhuisvesting 2021 welke op gemeentelijk niveau b.v. cijfers bevat over:

- aantallen ouderenhuishoudens met een beperking, nu en in de toekomst,
- aantallen geschikte en ongeschikte woningen, uitgesplitst naar diverse kenmerken,
- door ouderen verlaten en betrokken woningen en CIZ-indicaties, wijkverpleging en WMO-voorzieningen

Het Actieplan benadrukt dat het inventariseren van hetgeen voor ouderen van belang is, niet kan worden vastgesteld door alleen over ouderen te praten, maar vooral door met ouderen zelf in gesprek te gaan. Dat onderschrijven wij van harte. Daarnaast wordt in het Actieplan geconstateerd dat het wenselijk is knelpunten per wijk te verkennen om vervolgens wijk-specifieke veranderingen na te streven. Dat is precies wat wij willen en impliceert dus dat het zaak is om de eerdergenoemde cijfers zoveel mogelijk voor onze wijk te verkrijgen.

Wij willen daarbij als ouderen graag bijdragen. Wij denken aan een enquête om de benodigde informatie te verzamelen met name inzake de wensen van ouderen, hoe prettig oud te worden in de Merenwijk. Er bestaan verschillende vragenlijsten om deze informatie op te halen. Daartoe willen wij

een beroep doen op een geheel leger van vrijwilligers/ouderen uit de wijk. Dat moet dan wel ondersteund worden door een professionele regisseur en afgestemd met hetgeen reeds bekend is. Het aardige is dat we op deze manier ouderen optimaal erbij betrekken. Mensen worden uitgenodigd om na te denken over hun toekomst. Een alternatief is een onderzoek te doen op dezelfde manier zoals dat landelijk wordt uitgevoerd bij het bepalen van de woningbehoefte door enkele duizenden willekeurige mensen telefonisch te bevragen, qua aantal voldoende representatief. Voor wat het waard is. Om deze informatie te verzamelen door middel van deze vragenlijst, uit te voeren door vrijwilligers/ouderen uit de wijk, is natuurlijk goedkoper en naar onze verwachting van meer waarde. Een alternatief zou kunnen zijn om in elke sub-wijk met ouderen een focusgroep te beleggen, liefst met professionele gespreksleider, om een kwalitatief beter beeld te krijgen van de behoeften. Het is wel belangrijk daarover dan een goede gespreksleidraad op te zetten: wat willen wij van de ouderen weten en daarnaast ruimte bieden voor wat ouderen ons willen melden. Kan Includio daarbij helpen?

In het navolgende worden de gedachten op het gebied van wonen, welzijn en zorg nader toegelicht.

Hoofdstuk Wonen

Over het algemeen zien we dat ouderen zich niet of nauwelijks beraden over de geschiktheid van hun huidige woning voor de toekomst als zij een zorgvraag krijgen. Hoe zou dat bevorderd kunnen worden? In de Uitvoeringsagenda bij de Leidse Woonvisie 2020 staat dat de gemeente een bewustwordingsproces wil starten in samenwerking met verschillende partijen rondom ouderenzorg. Wij stellen voor daarbij behulpzaam te zijn door middel van een onderzoek onder de ouderen in de Merenwijk.

Ondertussen, weloverwogen of niet, blijkt dat ouderen zo lang mogelijk zelfstandig willen blijven wonen. Dat hoeft niet in hun huidige (eengezins)woning; veel ouderen zouden willen verhuizen naar een comfortabel appartement, liefst in de eigen wijk. Nu is zo'n verhuisbeweging naar een appartement natuurlijk reeds mogelijk, maar er wordt niet veel gebruik van gemaakt. Maar met de toename van het aantal ouderen zal de groep ouderen die hecht aan comfort en traploos wonen groeien.

Voor het geval dat ouderen in hun huidige woning willen blijven wonen, zullen eventueel aanpassingen in de woning gewenst zijn b.v. beugels in toilet en badkamer en uiteindelijk eventueel een traplift. Met het oog daarop is het gewenst dat er voor de doelgroep duidelijke voorlichting wordt gegeven over de mogelijkheden en de bekostiging.

Welke mogelijkheden zijn er voor ouderen die zouden willen verhuizen naar een andere, kleinere, meer passende, traploze woning, een zogenaamde levensloopbestendige woning in de Merenwijk?

In de sociale huursector zijn er de woningen in de Molens. Bij uitstek geschikt voor doorstroming vanuit de Rodes. Om deze verhuizingen nog effectiever te maken, pleiten wij er voor dat de gemeente met de woningcorporaties probeert te komen tot een senioren

regeling voor 65-plussers, waarbij huurders de mogelijkheid krijgen van behoud van hun huidige netto-huur en een tegemoetkoming in de verhuiskosten van b.v. € 1.000 én voorrang op andere woonzoekenden.

In de marktsector zijn er nauwelijks woningen, de meeste appartementen in deze sector zijn koopwoningen (de huidige huurwoningen in de Zichten worden bij mutatie verkocht). Uit landelijk onderzoek blijkt dat ouderen van 85+ in meerderheid kiezen voor een huurwoning en dan het liefst met een recreatieruimte. Is er kans dat de belegger bij de enige bouwlocatie in het centrum van de Merenwijk (bij en op de Kopermolen) in de realisatie van zulke woningen voorziet? Bij de reactie van het college van B & W naar aanleiding van de motie van het raadslid Martijn Otten wordt deze locatie genoemd. O.i. zou het kansrijker worden als de betreffende belegger bereid is om een deel over te dragen aan een andere, specifieke belegger van ouderenwoningen

Nieuwbouw in gestapelde vorm vindt verder plaats t.z.t. op de locatie van de Brandweer aan de Gooimeerlaan, gelegen buiten de servicezone, maar toch op overzienbare afstand. Om te bereiken dat daar een wooncomplex in de huursector wordt ontwikkeld in de sfeer zoals hier wordt bepleit, zou het nodig zijn dat de gemeente deze ontwikkeling gunt aan een woningcorporatie en dat de gemeente dus afziet van verkoop van de grond aan de meest biedende marktpartij. Bij een dergelijk ontwikkeling door een woningcorporatie zullen er meer mogelijkheden zijn voor nieuwe vormen zoals met een recreatieruimte en een passend zorgpakket van een of twee zorgaanbieders en b.v. een deel voor studenten die als mantelzorger optreden voor ouderen. Verder kunnen we dan denken aan woonzorgwoningen. Door thuiszorg zal nu iedereen, waar dan ook woonachtig, als het nodig is, zorg kunnen krijgen, maar de verwachting is dat door personeelstekort het aanbod zal vermageren. Soms zal de benodigde zorg uitgebreider zijn dan een paar bezoeken per dag. Het kan uitgroeien tot zelfs 24 uur zorg. Het is doelmatig om deze zorggroep te beperken tot de woningen in of nabij de zorgservicezone. Dit als alternatief van het vroegere verzorgingstehuis en waar de zorgaanbieder zelfs verpleeghuiszorg kan aanbieden.

Nu de mogelijkheden binnen de Merenwijk zo beperkt zijn, komt een verhuizing naar buiten de Merenwijk wellicht in aanmerking. Met het oog op dat doel is het belangrijk dat er ruime bekendheid wordt gegeven aan de betreffende bestaande woningcomplexen in Leiden, alsmede in Leiderdorp, Oegstgeest en Voorschoten.

Een uitgebreidere beschouwing over ouderenhuisvesting is toegevoegd als bijlage

Hoofdstuk welzijn

De gemeente Leiden heeft in de aanbesteding van 2020 gekozen voor een wijkgerichte aanpak van het welzijnswerk, opdat tegemoet wordt gekomen aan de specifieke behoeftes die erin in verschillende wijken leven. Activiteiten zullen idealiter in samenwerking met de wijkbewoners tot stand komen. Wij staan geheel achter deze zienswijze en willen graag betrokken worden bij de planvorming en ontwikkeling van de activiteiten.

Ouderen en eenzaamheid

Mensen worden steeds ouder en een toenemend aantal ouderen beschikt over een klein netwerk of is sociaal geïsoleerd. Bij 70 plussers begint de kans op eenzaamheid te stijgen. Andere groepen met een verhoogd risico op eenzaamheid zijn mensen met een beperking, gezondheidsproblemen, gescheiden, weduwe of weduwnaar zijn, mensen met moeite om rond te komen, zonder betaald werk en niet-westerse allochtonen. In het afgelopen jaar zijn de meest kwetsbare groepen nog meer in een isolement gekomen.

Eenzaamheid is schadelijk voor de gezondheid. Sociaal isolement leidt tot een laag gevoel van eigenwaarde, een afname van welbevinden en de ervaren kwaliteit van leven en tot verzwakking van de sociale competenties, waardoor de situatie vaak verergert.

Stedelijk bestaat er sinds een jaar het Platform tegen Eenzaamheid. Op wijkniveau zouden we kunnen zien welke bestaande activiteiten en initiatieven versterkt kunnen worden om mensen die eenzaam zijn te ondersteunen.

Hoe bereiken we de kwetsbare ouderen?

Uit databanken van gemeenten en GGD kan achterhaald worden hoe groot de groepen zijn waar het om gaat en in welke wijken ze wonen. Lastiger wordt het om de groepen daadwerkelijk te bereiken. Helaas zijn door de coronamaatregelen veel ouderen uit beeld geraakt bij professionals en vrijwilligers. Het is allereerst een grote opgave voor de gemeente en de samenwerkende (welzijns)partners om het bereik van kwetsbare personen weer op te bouwen. Gemeente Leiden levert voor de welzijnsbezoeken voor 75-plussers adresgegevens aan Includio. Dit is een mooie start om de ouderen te bereiken.

Eropaf mentaliteit

Wij pleiten voor een “eropaf mentaliteit”, een outreachende werkwijze, bij de professionals en vrijwilligers, opdat ouderen, die zelf niet snel hulp zoeken, maar die wel nodig hebben, worden bereikt.

Welzijnsbezoeken 75-plussers

De nieuwe welzijnsorganisatie Includio heeft een doorstart gemaakt met de welzijnsbezoeken, zoals die voorheen door Radius werden uitgevoerd. De werkwijze is, voor zover bekend, hetzelfde gebleven en ervaren vrijwilligers en de seniorcoach voeren de bezoeken uit.

In onze optiek zouden de welzijnsbezoeken beter benut kunnen worden, om meer gemeenschapszin te creëren in buurten en door het bezoek te laten uitvoeren door getrainde buurtgenoten, die dicht bij de 75-plussers wonen. Dit bevordert de contacten onderling in buurten.

In Rotterdam zijn de adressen van de welzijnsbezoeken benut om alle 75-plussers door vrijwillige buurtbewoners te laten bezoeken tijdens de coronacrisis in 2020. Buurtbewoners werden door de welzijnsorganisatie SOL Rotterdam gevraagd een presentje aan de deur te brengen bij hun oudere buurtbewoner. Hiermee is goed ingespeeld op de wens van burgers om in de coronatijd iets te

betekenen voor een ander. Deze inzet is in het jaar een aantal keer herhaald. Uit deze pool van vrijwilligers is een vaste kern van bezoekvrijwilligers ontstaan.

De frequentie van de welzijnsbezoeken aan de ouderen kan met inzet van de actieve buurtbewoners verhoogd worden en ervoor zorgen dat follow-up plaats vindt voor mensen die dat willen.

Dit vraagt de intentie van Inluzio om samen met de actieve ouderen te brainstormen hoe we de ouderen in de wijk beter kunnen bereiken.

Maak gebruik van de actieve ouderen in hun derde levensfase

In de Merenwijk wonen veel vitale ouderen die graag iets voor een ander willen betekenen. Hier kan veel meer gebruik gemaakt worden door de gemeente en de welzijnspartijen. Voorwaarde is wel dat zij gezien worden als een volwaardige gesprekspartner en aangesproken worden op hun talenten en kwaliteiten. Dit betekent dat zij, indien gewenst, ook scholingen kunnen volgen. Denk bijvoorbeeld aan de bestaande cursus Praten over zingeving.

Vanuit de Wijkvereniging zien we een rol voor vrijwilligers. Zowel als het gaat om werving en toeleiding als voor speciale activiteiten, zoals deelname in de 75+- gesprekken met senior wijkbewoners. Ook willen we graag een bijdrage leveren aan versterking van sociale netwerken en “noaberschap” in de wijk. Onze deelname aan het project Een goede buur is daarvan een voorbeeld.

Essentieel bij vrijwilligerswerk is een relatie van wederkerigheid. Senioren hebben elkaar veel te bieden: een luisterend oor, een praktische dienst, erkenning van verworven competenties. Het gevoel te krijgen en te geven “ertoe te doen” en “erbij te horen”. Support, informatie en service voor de groep vrijwilligers lijkt ons een taak voor Inluzio, waarbij we graag meedoen.

Ontmoetingsplekken

We hebben voldoende mogelijkheden (Rosmolen 28, Op Eigen Wieken, Regenboogcentrum, Kinderboerderij, bibliotheek) in onze wijk, waar (eenzame) ouderen elkaar kunnen ontmoeten. Tijdens de corona-crisis waren deze locaties gesloten. Daarvoor werden deze locaties niet optimaal bezocht door mensen die hier mogelijk baat van zullen kunnen hebben. Onderzocht zou moeten worden hoe deze ontmoetingsplekken weer kunnen gaan bruisen. Het is bekend dat ouderen en kwetsbare mensen graag activiteiten dicht bij huis ontplooiën.

Stimuleren van sociale contacten in De Molens – Methodiek Studio BRUIS Samen Buurten

Uit onderzoek (Universiteit van Humanistiek/Penninx) blijkt dat het organiseren van collectieve én mini-activiteiten (kleine clubs) o.l.v. een professional leidt tot een sociale gemeenschap en het bevordert de kwaliteit van leven. Er is recentelijk een succesvolle interventie ontwikkeld, de Methodiek Studio Bruis, om activiteiten onderling in de flats te bevorderen. Wij zien graag dat deze methode wordt uitgevoerd in één van de flats van de Molens. De methode kan ingekocht worden door de ontwikkelaar van deze methode, ActivAge, en wordt uitgevoerd met inzet van deze ontwikkelaar. Actieve bewoners en een buurtcoach van Inluzio zullen nauw betrokken zijn. Op deze wijze wordt er knowhow binnengehaald, die weer toepast kan worden bij andere flats in Leiden.

Ouderen met een migratie-achtergrond

Ook bij ouderen met een migratie-achtergrond bestaat veel eenzaamheid. Veelal verborgen, omdat het in sommige culturen als ondankbaar wordt ervaren om aan te geven dat men eenzaam is. Bestaande groepen van mensen met een zelfde culturele achtergrond tonen dat dergelijke bijeenkomsten zeer gewaardeerd worden. Er bestaan al succesvolle groepen voor ouderen met een Surinaamse achtergrond. Het zou mooi zijn als er ook groepen opgezet kunnen worden voor ouderen met een Marokkaanse en een Turkse achtergrond.

Oudere mantelzorgers

Speciale aandacht vragen we voor de rol van mantelzorgers. Zoals bekend zijn veel ouderen bij ziekte aangewezen op hun naasten: partner of andere familieleden, vrienden, burens. Bekend is ook dat zij vaak zelf op leeftijd zijn en zwaar belast. Uit de gezondheidsmonitor van de GGD (2016) blijkt dat in onze wijk in vergelijking met andere wijken zelfs meer overbelaste, oudere mantelzorgers zijn. Voor deze groeiende groep – bij een vergrijzende Merenwijk – moet aandacht zijn. Nu de Mantelzorgondersteuning van EVA is overgegaan naar Inclusio biedt dat nieuwe kansen voor een wijkgerichte versterking van deze support.

Innovatie en ontwikkeling

Innovatie en ontwikkeling van collectieve arrangementen in de preventieve sfeer bieden goede kansen (Welzijn op Recept, Merenwijk vitaal, sport- en bewegingsactiviteiten) in de Merenwijk. Wij nodigen de gemeente en de welzijnspartijen uit met ons in gesprek te gaan om nieuwe activiteiten te ontwikkelen.

Hoofdstuk zorg

Tussenvoorziening en geïntegreerd dienst- en servicecentrum

Door thuiszorg zal iedereen, waar dan ook woonachtig, als het nodig is, zorg kunnen krijgen. Verwachting is dat door personeelstekort het aanbod zal vermageren. Soms zal de benodigde zorg uitgebreider zijn dan een paar bezoeken per dag. Het kan uitgroeien tot zelfs 24 uur zorg. Het is doelmatig om deze zorggroep te beperken tot de woningen in of nabij de zorgservicezones. Waar de zorgaanbieder zelfs verpleeghuiszorg kan aanbieden.

In het Actieplan Leiden op leeftijd wordt gesteld dat (citaat pg. 22):

....er momenteel bijna geen woonmogelijkheden met een lichtere vorm van zorg beschikbaar zijn tussen de intramurale verpleeghuizen (bedoeld voor patiënten met een grote zorgvraag) en zelfstandig wonen. De ruimte tussen deze twee woonvormen is te groot. Buiten het 'geclusterd' wonen, wil de gemeente daarom tussenvormen voor woonzorgcentra verkennen i.s.m. Zorg en Zekerheid (ZZ), als onderdeel van de gezamenlijk opgestelde samenwerkingsagenda.

Deze constatering onderschrijven we van harte. Concreet zouden we kunnen denken aan een integraal dienstencentrum voor vitaliteit, wijkzorg, welzijn, sociale dienstverlening, ontmoeting en recreatie waar alle activiteiten op dit gebied samenkomen. Daar zou een zogenaamd woonzorgcomplex bij kunnen, een plek waar bewoners worden opgevangen voor zorg en diensten van het

wijkcentrum dat alle sociaalmaatschappelijke en zorgdiensten uit de 1^e lijn voor de wijk te bieden heeft en staat voor integratie, coördinatie en organisatie van de wijkzorg en betrokkenheid en deelname van wijkbewoners, mantelzorgers en professionals uit de reguliere en complementaire zorg. Zieken die niet thuis kunnen verblijven worden vanuit huis of vanuit het ziekenhuis opgevangen in het woon-zorgcomplex, ook wel aan te duiden als een 1½ lijns voorziening, waar opvang tussen 1^e en 2^e lijn mogelijk is.

In Rotterdam is men bezig met pilots om van bestaande flats waar veel (kwetsbare) ouderen wonen Thuisplusflats te maken, zoals de gemeente Rotterdam die gedefinieerd heeft. Een soort tussenvoorziening tussen zelfstandig wonen en het verpleeghuis in, een verzorgingshuis 2.0. Door middel van een aanbesteding is er gekozen voor één aanbieder van welzijn en zorg, die zowel welzijnsactiviteiten organiseert als ook één team van zorg en ondersteuning heeft. Dit vraagt goede samenwerking tussen zorgpartijen. Bewoners hebben wel de vrijheid een eigen aanbieder te kiezen. Het heeft meerwaarde om met een kernteam wonen, zorg en welzijn te werken en de versnippering te voorkomen. Het zou interessant zijn als de gemeente Leiden zich informeert over dit initiatief in Rotterdam.

Een idee waar rond de eeuwwisseling al eens over is gesproken is om te onderzoeken of het appartementengebouw aan de Spreeuwenplaats (vlak bij gezondheidscentrum) in te richten is als woonzorgcomplex en eventueel in samenspraak met het gezondheidscentrum gemeenschappelijke voorzieningen voor ouderen te treffen. Indertijd werd de noodzaak van een woonzorgvoorziening nog niet zo gezien en de woningbouwcorporatie wilde niet meewerken. De omstandigheden zijn veranderd en wij willen er voor pleiten dit idee weer nieuw leven in te blazen. Daarmee kunnen wellicht veel ouderen uit Zijlwijk/Merenwijk op een passende manier worden geholpen.

Eigen regie

Net zoals ouderen zo lang mogelijk zelfstandig willen blijven wonen geldt ook dat wanneer er vragen en problemen op het gebied van de gezondheid zijn, men zolang mogelijk zelf de regie in handen wil blijven houden. Afhankelijk zijn van hulp- en zorgverleners is soms een moeilijk te accepteren situatie die vraagt om respect en oog voor de persoonlijke omstandigheden door die laatsten. Bejegening en houding zijn cruciaal in het contact.

Samenwerking tussen de verschillende partijen

Voor kwalitatief goede zorg is samenwerking tussen de verschillende professionals in de eerste lijn essentieel; we denken aan de gelukkig steeds verder toenemende samenwerking tussen gezondheidscentra en welzijnsvoorzieningen in de Merenwijk. Je kunt je bijv. voorstellen dat de samenwerking tussen huisarts, fysiotherapeut, seniorcoach m.b.t. één patiënt leidt tot signalering van leeftijdgebonden problemen zoals vallen. Die signalering kan leiden tot het gaan aanbieden van valpreventie-cursussen.

Domotica en e-health

In de nota Leiden op Leeftijd wordt gesproken over de mogelijkheden en inzet van e-health en domotica. Op zich denken we dat dat een goede zaak is, maar zien niet de noodzaak van het vrijmaken van een bestaande woning als voorbeeld-woning. Een bezoek aan bestaande initiatieven (Rotterdam, Den Haag) met geïnteresseerde vrijwilligers en professionals kan zowel de cohesie

tussen hen als de kennis bevorderen. Ook een website, filmpjes etc. op internet kunnen behulpzaam zijn.

Sociale wijkagenda voor kwetsbare ouderen

Wij zijn blij dat de eerstelijnsgezondheidszorg met het Samenwerkingsverband Meer in de wijk, ondersteund door de Zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid met haar integrale visie op zorg voor (kwetsbare) ouderen, actief is in onze wijk. Er zijn al verschillende initiatieven in onze wijk die zich richten op de kwetsbare ouderen in de wijk, zowel uit de gezondheidszorg (Samenwerkingsverband Meer in de wijk) als vanuit Inluzio. Het zou mooi zijn als deze verschillende initiatieven op termijn uitmonden in een sociale wijkagenda voor kwetsbare ouderen met als missie Goed oud worden voor elke ouderen in de Merenwijk. De actieve wijkbewoners willen hier uiteraard een bijdrage aan leveren.

Literatuur:

- *Krachtgericht werken met ouderen in de wijk* van Kees Penninx (red.)
- *Toekomstbestendige ouderenzorg in de regio; een integrale visie op zorg voor (kwetsbare) ouderen*, Zorg en Zekerheid

Bijlage Een uitgebreidere beschouwing over ouderenhuisvesting

Steeds blijkt dat ouderen niets liever willen dan zo lang mogelijk zelfstandig blijven wonen. Maar dat houdt niet in dat de oudere in zijn of haar woning blijft wonen totdat dat verblijf niet langer verantwoord is. Er zijn senioren die hun eengezinswoning reeds inruilen voor een appartement als zij nauwelijks 60 jaar zijn, maar de meeste ouderen willen zo'n verhuizing dan nog uitstellen.

Over het algemeen zien we dat ouderen zich niet of nauwelijks beraden over de geschiktheid van hun huidige woning voor de toekomst als zij een zorgvraag krijgen. Hoe zou dat bevorderd kunnen worden? In de Uitvoeringsagenda bij de Leidse Woonvisie 2020 staat dat de gemeente een bewustwordingsproces wil starten in samenwerking met verschillende partijen rondom ouderenzorg. In dit voorstel wordt daar op voortgeborduurd door middel van het hiervoor genoemde onderzoek onder de ouderen in de Merenwijk.

Naar verwachting zal dat onderzoek onder de ouderen wat meer licht kunnen werpen op de vragen of mensen nog onbepaalde tijd in hun huidige (eengezinswoning)woning willen blijven of op enig moment willen verhuizen naar een andere, meer passende woning. In het eerste geval zullen eventueel aanpassingen in de woning gewenst zijn b.v. beugels in toilet en badkamer en uiteindelijk eventueel een traplift. Met het oog daarop is het gewenst dat er voor de doelgroep duidelijke voorlichting wordt gegeven over de mogelijkheden en de bekostiging. In het onderzoek zou je ook moeten meenemen de vraag of mensen kiezen voor deze optie van in hun eengezinswoning blijven omdat zij opzien tegen het hele proces van de verhuizing of vanwege financiële overwegingen en met name vanwege hogere woonlasten van de nieuwe woning.

Naast de vele ouderen die opteren voor het blijven in de huidige woning, verwachten we dat er mensen zullen zijn die zouden willen verhuizen naar een andere, kleinere, meer passende, traploze woning, een zogenaamde levensloopbestendige woning. Begane grond-bejaardenwoningen zoals b.v. nu nog staan langs de Willem de Zwijgerlaan en in de Stevenshof worden niet meer gebouwd in Leiden. Evenzo is de bouw van een zogenaamd Knarrenhof niet inpasbaar op de schaarse bouwlocaties in Leiden. Dus komt een appartement als geschikt alternatief tevoorschijn. Nu is zo'n verhuisbeweging naar een appartement natuurlijk reeds mogelijk, maar er wordt niet veel gebruik van gemaakt. Maar met de toename van het aantal ouderen groeit ook de groep ouderen die hecht aan comfort en traploos wonen.

Wij vinden het belangrijk dat er voor dit doel meer aantrekkelijke appartementen beschikbaar komen in de Merenwijk. Uit alle onderzoeken elders blijkt dat een appartementencomplex voor veel ouderen aan aantrekkingskracht wint als er een ontmoetingsruimte in het complex is, een ruimte voor Fysio/meer bewegen, voor zorgverleners en eventueel ook een paar kamers voor tijdelijk verblijf t.b.v. verpleging, revalidatie enz. Zo'n complex is er nu niet in de Merenwijk. Wij zouden willen bevorderen dat er een ouderencomplex wordt gerealiseerd.

Hoe kan dat laatste gecreëerd worden? Uit landelijk onderzoek blijkt dat ouderen van 85+ in meerderheid kiezen voor een huurwoning. In de sociale of markthuursector zal de verhuurder leidend moeten zijn voor een aanvulling met een ontmoetingsruimte. Wil een dergelijke voorziening toegevoegd worden, dan moet er natuurlijk sprake zijn van een grote concentratie ouderen. Dan kom je er al snel op uit dat dat alleen bij nieuwbouw te regelen is. Maar ook dan bij de realisatie van nieuwbouw moeten stevige financiële obstakels overwonnen worden voor de toevoeging van zo'n ontmoetingsruimte.

Sociale huursector

Er is in de Merenwijk in het centrum een bestaand wooncomplex dat bij uitstek geschikt lijkt, nl. het complex de Molens van woningbouwvereniging De Sleutels, gunstig gelegen in een zogenaamde servicezone, dus in de nabijheid van winkels, gezondheidscentrum, apotheek en openbaar vervoer. In twee van de drie flats (Poldermolen en Stellingmolen) bevindt zich een ontmoetingsruimte, waar voor bewoners activiteiten worden ontplooid. In de Pelmolen wordt de ontmoetingsruimte niet meer gebruikt, omdat er momenteel geen actieve bewoners zijn die de activiteiten kunnen organiseren.

Er wonen daar reeds veel ouderen, omdat tot enige jaren geleden de woningen na mutatie alleen werden toegewezen aan 65-plussers. Later is de minimumleeftijd verlaagd naar 55+ , omdat er onvoldoende respons was van ouderen. Dat zal ermee te maken hebben dat het 2-kamerwoningen zijn.

Overigens heeft het Rijk aangekondigd dat er voor 2021 en 2022 € 20 mln beschikbaar wordt gesteld voor de realisatie van deze complexen met ontmoetingsruimte.

Welke ouderen komen in aanmerking voor deze woningen in de sociale huur? Ouderen met een laag of bescheiden inkomen die nu in een huurwoning wonen, b.v. de Rodes, komen in aanmerking, maar ook ouderen uit een koopwoning met een laag inkomen; het vermogen van hun huidige woning is niet relevant.

Als de uitkomst van het onderzoek is dat er in de doelgroep wel een grote belangstelling is voor bovenbedoelde woningen in de Molens, zullen de gemeente en De Sleutels moeten komen tot afspraken inhoudende dat de woonruimte verdeling hierop wordt afgestemd, zoals dat ook in het verleden is geweest voor dit complex.

Wij verwachten dat de gemeente zich inzet voor zo'n regeling omdat je op deze manier kunt bereiken dat er doorstroming plaatsvindt van kleinere huishoudens die nu in grotere woningen wonen naar passende kleinere woningen en de grotere woningen beschikbaar komen voor jonge gezinnen. Deze verhuisbeweging wordt in gemeentelijke woonvisies altijd zeer toegejuicht. In Leiden is er geen ruimte meer om nieuwe eengezinswoningen te bouwen en is deze vorm van doorstroming de enige beweging om eengezinswoningen aan te kunnen bieden aan deze jonge gezinnen. Om deze verhuizingen nog effectiever te maken, pleiten wij er voor dat de gemeente met de woningcorporaties probeert te komen tot een senioren regeling voor 65-plussers, waarbij huurders de mogelijkheid krijgen om met behoud van hun huidige netto-huur, een tegemoetkoming in de verhuiskosten van b.v. € 1.000 én voorrang op andere woonzoekenden (á la Haarlem), door te stromen naar een andere, meer passende woning van dezelfde of andere woningcorporatie.

Middel dure markthuurstuur en koopsector

Is er voor mensen die zouden opteren voor een huurwoning buiten de SH-sector, dus in de markthuurstuur, in het centrumgebied van de Merenwijk een soortgelijk alternatief? Een complex met appartementen waar thans veel ouderen wonen is er niet. Voor zover woningen in de flats De Zichten nu nog huurwoningen zijn, worden ze bij mutatie verkocht. Er wonen wél veel ouderen, maar een geschikte ruimte om een ontmoetingsruimte te maken, is er niet. Overwogen zou moeten worden om met eigenaar Vestia te gaan praten om te kijken of woningen niet in de verhuur kunnen blijven t.b.v. (hulpbehoevende) ouderen en via aanbouw een kleine ontmoetingsruimte te creëren.

Kan er in deze sector gebouwd worden voor de categorie ouderen die nu b.v. in een middel dure of dure koopwoning wonen? De enige mogelijkheid voor nieuwbouw in het centrum van de Merenwijk is als een onderdeel van het gehele bouwplan bij de Kopermolen. Om te bevorderen dat er als onderdeel van het woningbouwplan in de markthuurstuur een ontmoetingsruimte wordt toegevoegd, zal het initiatief vooral uit moeten gaan van potentiële bewoners. Dat is lastig te

organiseren en het vereist wel dat het nodige moet worden overwonnen bij de betreffende belegger. Als er zo'n initiatiefgroep zou zijn, verwachten wij dat de gemeente bij de ontwikkelaar/belegger wel kan regelen dat ouderen voorrang krijgen bij de initiële selectie van bewoners.

Voor nieuwbouw in de koopsector geldt hetzelfde. Het is goed denkbaar dat een groep ouderen samen een nieuw wooncomplex willen bewonen met een bepaalde mate van gezamenlijke voorzieningen; dat zou een soort Knarrenhof in gestapelde vorm kunnen zijn. De enige plek in de Merenwijk waar dat kan is ook weer als een onderdeel van het gehele bouwplan bij de Kopermolen. Ook zal dan het initiatief uit moeten gaan van potentiële kopers.

Nieuwbouw in gestapelde vorm vindt verder plaats t.z.t. op de locatie van de Brandweer aan de Gooimeerlaan, gelegen buiten de servicezone, maar toch op overzienbare afstand. Om te bereiken dat daar een wooncomplex in de huursector wordt ontwikkeld in de sfeer zoals hier wordt bepleit, zou het nodig zijn dat de gemeente deze ontwikkeling gunt aan een woningcorporatie en dat de gemeente dus afziet van verkoop van de grond aan de meest biedende marktpartij. Bij een dergelijk ontwikkeling door een woningcorporatie zullen er meer mogelijkheden zijn voor nieuwe vormen zoals met een recreatieruimte en een passend zorgpakket van een of twee zorgaanbieders en b.v. een deel voor studenten die als mantelzorger optreden voor ouderen.

Slaagwijk

In de Slaagwijk wonen veel allochtonen, veel daarvan raken ook op leeftijd. Het is denkbaar dat uit het onderzoek dat ingevolge deze notitie wordt beoogd, zou blijken dat vele oudere allochtonen zouden opteren voor het bij elkaar wonen in een wooncomplex met bepaalde mate van welzijn en zorg. Zou het voor de corporaties in de Slaagwijk denkbaar zijn daar in de toekomst een complex voor in te richten?

Verhuizen naar buiten de Merenwijk

Verhuizing van ouderen die er minder aan hechten om in de Merenwijk te blijven en kiezen voor een comfortabel bestaand appartement elders in de stad, is natuurlijk eveneens een wenselijke verschuiving op de woningmarkt vanuit de gemeentelijke volkshuisvestingsoptiek. Met het oog op dat doel is het belangrijk dat er ruime bekendheid wordt gegeven aan de betreffende bestaande woningcomplexen in Leiden (b.v. woonzorgcentrum Parelvisser aan het Bizetpad, aanleunwoningen bij woonzorgcentrum Roomburg, ouderencomplex Rosenburch aan de Vrijheidslaan, Joris Poorthuys), alsmede in Leiderdorp, Oegstgeest en Voorschoten.